

національному, обласному та районному рівнях, підвищення ефективності правоохоронних дій та судового переслідування порушників; робота з кривдниками, термінове підвищення кваліфікації серед державних службовців, залучених до протидії насильству в сім'ї, формування в суспільстві неприйняття насильства як форми вирішення конфліктів, формування механізму підтримки громадських організацій, перш за все фінансової.

Протидії корупції в пенітенціарних установах: міжнародний досвід

Боднар В.Є., здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування НАВС

Сьогодні правоохоронна діяльність є об'єктом постійної уваги українського суспільства, оскільки вона повною мірою уособлює реалізацію принципу верховенства права та забезпечення режиму законності в державній системі управління. При цьому додатковим об'єктом уваги постають такі ризики, як системні недоліки функціонування органів кримінальної юстиції, криза довіри громадян до правових інституцій, поширення кримінальних проявів серед працівників правоохоронних органів, слабкість громадського контролю за діяльністю державних органів влади [1, с. 5].

Протидія корупції є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою і складною справою. Це повною мірою стосується й України, для якої корупція стала чинником, що реально загрожує національній безпеці конституційному ладу держави. Характерним є те, що проблема корупції є актуальною і для такої специфічної сфери державного управління, як пенітенціарна система, тобто система органів і підрозділів виконання та відбукання кримінальних покарань.

Посилення взаємозалежності економік окремих країн у XX столітті змусило об'єднувати сили в протидії такому небезпечному явищу, як корупція. Така акумуляція зусиль в першу чергу відбувається в рамках міжнародних організацій, які сферу запобігання та протидії корупції визначають як один з пріоритетів їхньої діяльності.

Одним з перших міжнародних документів, яким засуджуються всі види корупції є ухвалена 15 грудня 1975 року резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3514(XXX). Зазначений документ закликає уряди всіх країн вжити на національному рівні всіх необхідних заходів щодо запобігання та протидії корупції, які вони вважатимуть доцільними, включаючи законодавчі.

На восьмому конгресі ООН, який відбувся в Гавані у 1990 році, ухвалено «Практичні заходи боротьби з корупцією», в яких визначаються найбільш важливі завдання для подолання корупції. А саме, уряди мають: проаналізувати адекватність свого кримінального законодавства, включаючи процесуальні норми, з тим щоб реагувати на всі види корупції; розробити адміністративні та регулятивні механізми попередження корупції; встановити процедури виявлення, розслідування та засудження корумпованих посадових осіб; розробити правові положення для конфіскації коштів та майна, набутих в результаті корупції; вжити відповідних заходів по відношенню до підприємств, причетних до корупції.

З цього часу визначені завдання не змінювалися. Вони уточнювалися, деталізувалися в різних документах, прийнятих в рамках ООН. Зокрема, це резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Боротьба з корупцією» від 12 грудня 1996 року (A/RES/51/59), Декларація ООН «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом в міжнародних комерційних операціях» (1996 р.), Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996 р.), Керуючі принципи для ефективного виконання Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989 р) [1, с.264].

Зазначені документи мають рекомендаційний характер. Водночас саме вони відіграли ключову роль в підготовці міжнародно-правових актів, які закріпили міжнародні стандарти протидії за запобігання корупції. Одним з головних документів у цій сфері є Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН у жовтні 2003 року. Конвенція визначає пакет стандартів, заходів та правил, які всі країни можуть застосувати для зміцнення своїх правових норм та режимів державного регулювання у сфері боротьби з корупцією. Дослідники права розцінюють Конвенцію ООН протидії корупції як «антикорупційний документ глобального значення», який може стати «ефективним інструментом міжнародного співробітництва в боротьбі з корупцією».

Не менш плідною та активною є діяльність у сфері протидії та запобігання корупції на рівні регіональних організацій, таких як, Рада Європи, Європейський Союз, Організація американських держав, Глобальна коаліція для Африки тощо.

Україна досить активно і широко залучена до цього процесу і підписала низку важливих міжнародних антикорупційних угод. Зокрема, Конвенцію ООН проти корупції, Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією, Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [2].

Немає особливих відмінностей і в східних країнах пострадянського простору, наприклад структура пенітенціарної системи в Казахстані залишається майже незмінною з радянських часів. В державній ієрархії цією структурою керує Комітет кримінально-виконавчої системи., і зміни в державному устрої країни ніяк не вплинули ні на систему виконання покарань ні на корупційні прояви в ній.

За даними незалежної організації «Міжнародна група кризи»: «Загальне життя в місцях ув'язнення в Казахстані досить традиційне. Ще за радянською звичкою, практично все у в'язницях продається і купується. Про це свідчать самі колишні відповідальні співробітники в'язниць і таборів. За значну суму грошей можна перевести ув'язненого в більш комфортні умови тюремних або табірних лікарень. Є навіть виняткові випадки, коли ув'язнені за велику плату домагаються дострокового звільнення [3].

Наприклад, в Азербайджані права заарештованих порушуються з моменту затримання. Ситуація у азербайджанських в'язницях важка, процвітає корупція, дискримінація щодо ув'язнених. Саме гнітюче в тому, що ув'язнені-хворі СНІДом, туберкульозом та іншими інфекційними захворюваннями містяться разом зі здоровими. Їжа ув'язнених також є джерелами хвороби. Багато ув'язнених намагаються харчуватися їжею, що доставляється з дому. Всі пункти торгівлі та обслуговування у пенітенціарних установах платять данину керівництву. Так, лазник у місяць

платить начальнику приблизительно 900 манат, відповідальний працівник по столовій 900 манат, телефоніст - 2000 манат (бл. 2000 євро), начальник продовольчого складу платить більше всіх [4].

Схожі проблеми існують і в тюрмах європейських та американських країн, так на Інтернет сайті «Новини Бенілюкса» міститься ряд статей, в яких розкриті окремі випадки корупції, отримання неправомірної вигоди, порушення прав людини, націоналізму тощо в тюремних установах Бельгії, Голландії та Люксембурга [5].

Найшокуючим прикладом кримінально-виконавчої системи є тюрми Гондурасу: «Всередині, на території однієї з найбільш небезпечних і переповнених в'язниць Гондурасу у Сан-Педро-Сула, ув'язнені організували своєрідний базар, де можна купити все, починаючи від сигарет і смартфонів-iPhone, до повій. Відносини тут цілком вільні ринкові.

Неофіційний поділ влади, подібне тому, яке процвітає у в'язниці Центрального виправного фонду Сан-Педро-Сулас, широко практикується і у інших в'язницях Гондурасу. Найбільш заповзятливі з числа ув'язнених розгортають справжній бізнес, перебуваючи за ґратами, а чиновники закривають на це очі. Втім, у кожного тут свої вигоди. Тюремний бізнес допомагає значно скоротити державні виплати на потреби в'язниць, що не може не радувати влади.

Така взаємовигідна система, заснована на корупції, є фактичною гарантією того, що, навіть незважаючи на посилений міжнародний контроль за в'язницями Гондурасу, який виник після пожежі в одній з них, в результаті якого загинуло близько 360 ув'язнених, існуючий стан речей навряд чи найближчим часом зміниться [6].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що в ДПтСУ залишається гострою кадрова проблема. Запевнення керівництва ДПтСУ про піклування про персонал установ виконання покарань в більшості є деклараціями. Рівень соціального захисту персоналу вкрай низький. В сполученні з низьким рівнем зарплати це сприяє тому, що часто в установах чимало вакантних посад. Розподіл роботи серед меншого числа працівників змушує їх працювати більше належного. Профспілка працівників існує формально і на захисті інтересів працівників жодним чином не позначається. Не дивно, що ці обставини і створюють сприятливі умови для корупції [1, с.267].

Список використаних джерел:

1. Мартиненко О.А., Шарікова В.П. Злочинна шкода, що вчиняється працівниками ОВС України при виконанні службових обов'язків. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2013. – 220 с.
2. Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minjust.gov.ua/file/25706.
3. Казахских тюрьмах расцвела коррупция, всё продается и покупается [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rus.azattyq.org/content/kazakhstan_prisons_/1922030.html.
4. В азербайджанских тюрьмах сложилась тяжелая ситуация, процветает коррупция, участились факты пыток. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://anti-friz.livejournal.com/1077002.html>.
5. В Бельгийских тюрьмах царят произвол и коррупция [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bnlnews.nl/modules.php?name=News&file=article&sid=151>.
6. Сокамерники, или коррупция в тюрьмах Гондураса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://daypic.ru/about-all/129383>.